

Київський національний університет
будівництва і архітектури
Кафедра політичних наук і права
«Затверджую»

--	--	--

Завідувач кафедри
 /Перегуда С.В./

30 червня 2023 р.

Розробник силябусу
 /Корнієвський О.А./

СИЛАБУС Громадянське суспільство

1) Шифр за освітньою програмою: ОКФ11
2) Навчальний рік: 2023-2024
3) Освітній рівень: перший рівень вищої освіти (бакалавр)
4) Форма навчання: денна, заочна
5) Галузь знань: 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»
6) Спеціальність, назва освітньої програми: 052 «Політологія», ОПП «Політичний менеджмент»
7) Статус освітньої компоненти: обов'язкова
8) Семестр: V (денна), VI (заочна)
9) Контактні дані викладачів: Д.п.н., проф. Корнієвський Олександр Анатолійович Центральний корпус КНУБА, ауд 431, Контакти: +38 050 441 50 77 E-mail: kornievskiy.oa@knuba.edu.ua Профіль на сайті: http://surl.li/fkked
10) Мова викладання: українська
11) Пререквізити «Філософія», «Сучасна зарубіжна політологія», «Неоінституціоналізм та сучасні політичні інститути», «Політичні системи та режими сучасності»
12) Мета курсу: формування у студентів системного уявлення про громадянське суспільство та його інститути, структуру, функції, ознайомлення з основними теоретико-методологічними підходами до аналізу громадянського суспільства та аналіз основних моделей громадянського суспільства, а також ролі у його функціонуванні суспільних рухів та громадських рухів об'єднань. Крім того, метою курсу є ознайомлення студентів з основами та принципами взаємовідносин громадянського суспільства та держави, а також роллю й можливостями інститутів та організацій громадянського суспільства у формуванні та реалізації державної та місцевої політики, участі у підготовці політичних (державно-управлінських) рішень з питань суспільного значення, артикуляції суспільних інтересів та вирішенні нагальних проблем різних соціальних, зокрема соціально незахищених, груп населення України.

13) Результати навчання:				
№	Програмний результат навчання	Метод перевірки навчального ефекту	Форма проведення занять	Посилання на програмні компетентності
1.	ПРН03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.	Обговорення під час занять, есе, контрольна робота	Лекції, практичні заняття	ІК СК05 ДСК01
2.	ПРН06. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.	Обговорення під час занять, есе, контрольна робота	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК06 ДСК02

--	--	--

3	ПРН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.	Обговорення під час занять, есе, контрольна робота	Лекції, практичні заняття	ІК СК05 ДСК01 ДСК02
4	ПРН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.	Обговорення під час занять, есе, контрольна робота		ІК ЗК04 ДСК01 ДСК02 ДСК03
5	ДПРН02. Вміти працювати в команді та демонструвати лідерські якості в процесі прийняття та реалізації ухвалених рішень територіальними організаціями політичних партій, громадськими організаціями.	Обговорення під час занять, есе, контрольна робота	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК04 ЗК06 ДСК02 ДСК03

14) Структура курсу:

Лекції, год.	Практичні заняття, год.	Лабораторні заняття, год.	Курсовий проект/ курсова робота РГР/Контрольна робота	Самостійні робота здобувача, год.	Форма підсумко- вого контролю
44 (заочна 10)	46 (заочна 26)		Контрольна робота - 1	90 (заочна 144)	Іспит
Сума годин:				180	
Загальна кількість кредитів ECTS				6	
Кількість годин (кредитів ECTS) аудиторного навантаження:				Денна 90 (3,0) Заочна 36 (1,2)	

15) Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Громадянське суспільство: еволюція класичного і сучасного розуміння громадянського суспільства та її практична реалізація.

Лекція 1. Громадянське суспільство: генеза уявлень про громадянське суспільство та світової практики його становлення та розвитку.

Практичне заняття 1. Концепт громадянського суспільства в класичних і сучасних теоріях.

Практичне заняття 2. Різновиди (моделі) громадянських суспільств: історична ретроспектива та особливості розвитку за сучасної доби.

Лекція 2. Структура, функції та чинники розвитку громадянського суспільства.

Практичне заняття 3. Структура та функції громадянського суспільства.

Практичне заняття 4. Політичні аспекти громадянського суспільства. Політичні партії та громадсько-політичні рухи .

Практичне заняття 5. Громадські об'єднання та громадські рухи в умовах інформаційного мережевого суспільства.

Змістовий модуль 2. Держава і громадянське суспільство.

Лекція 3. Громадянське суспільство та правова держава: історичний досвід та сучасні практики формування взаємовідносин та взаємодії.

Практичне заняття 6. Теоретико-методологічні основи відносин державної влади і громадянського суспільства.

Практичне заняття 7. Світовий досвід формування взаємовідносин держави та громадянського суспільства.

Змістовий модуль 3. Громадянське суспільство України.

--	--	--

Лекція 4. Становлення і розвиток громадянського суспільства в Україні.

Практичне заняття 8. Становлення і розвиток громадянського суспільства на теренах України: історичний екскурс

Практичне заняття 9. Основні тенденції розвитку інститутів громадянського суспільства у постмайданний період (з лютого 2014 року й по теперішній час).

Практичне заняття 10. Українська держава і громадянське суспільство.

Лекція 5. Громадянська культура: основні виміри. Особливості формування громадянської культури в сучасній Україні.

Практичне заняття 11. Громадянська культура: основні виміри, фактори впливу та пріоритетні напрями формування.

Практичне заняття 12. Громадська думка як інститут громадянського суспільства та утвердження демократії.

Тематика індивідуальних завдань

1. Громадянське суспільство як умова свободи і демократії.
2. Громадянське суспільство як сфера приватних інтересів та індивідуального вибору.
3. Інститути та функції громадянського суспільства
4. Громадські організації та суспільні рухи в структурі громадянського суспільства.
5. Громадянське суспільство як мережа громадських організацій. Мережева громадська самоорганізація в сучасній Україні.
6. Роль засобів масової інформації (комунікації) у формуванні громадської думки, електоральних уподобань громадян України.
7. Молодіжні громадські організації та рухи, їх роль в суспільному житті.
8. Місце і роль інститутів громадянського суспільства у вдосконаленні системи державного управління.
9. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства: основні тенденції зарубіжного досвіду, проблеми та стратегічні напрями.
10. Актуальність громадянського суспільства для утвердження демократичного політичного режиму.
11. Взаємодія держави і громадянського суспільства у різних політичних режимах.
12. Основні механізми діалогових комунікацій між громадянським суспільством та органами влади.
13. Клієнтелізм як замітник громадянського суспільства.
14. Політичні аспекти громадянського суспільства («влада громадянського суспільства»).
15. Реально функціонуючі громадянські суспільства у країнах світу.. Західноєвропейська і Східноєвропейська моделі громадянського суспільства.
16. Особливості становлення та розвитку громадянських суспільств у посткомуністичних країнах Центрально-Східної Європи.
17. Роль громадянської культури в утвердженні впливового й функціонально дієздатного громадянського суспільства.
18. Громадянське суспільство України: проблеми і суперечності розвитку в умовах соціально-економічної та інституційної нестабільності.
19. Основні тенденції громадської активності та самоорганізації громадян України у постмайданний період (з лютого 2014 р. й по теперішній час).
20. Український волонтерський рух у постмайданний протидії російській збройній агресії.
21. Благодійні організації (фонди) України у протидії та подоланні наслідків російської збройної агресії.
22. Основні тенденції молодіжної активності та самоорганізації в Україні.
23. Громадянське суспільство і правляча еліта: проблеми взаємовідносин в сучасній Україні.
24. Громадське лобіювання: зміст, можливості впливу, перспективи поширення в сучасній Україні.
25. Політико-правові основи взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні.
26. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки: мета, основні принципи, стратегічні напрями.
27. Форми і механізми взаємодії громадянського суспільства та органів влади України у формуванні та реалізації державної та місцевої політики.
28. Традиційні правові механізми залучення громадянського суспільства (громадськості, громадських об'єднань) до розроблення і реалізації державної та місцевої політики в Україні.
29. Особливості застосування в Україні різних механізмів електронної демократії з метою залучення громадян до участі в управлінні державними та місцевими справами.
30. Громадянське суспільство як мережа громадських організацій. Особливості мережевої громадської

--	--	--

самоорганізації в сучасній Україні.

31. Сучасні виклики та фактори, які перешкоджають утвердженню в Україні повноцінного громадянського суспільства.

16) Основна література:

Підручники:

Основи демократії: підручник для студ. вищ. навч. закл. / За заг. ред. А. Ф. Колодій. Третє вид., оновлене і доповнене. Львів: Астролябія, 2009. 832 с. [Частина II. Громадянське суспільство і демократія. С. 143-264].

Політологія: підручник / авт. : В. Г. Антоненко, В. Д. Бабкін, О. В. Бабкіна [та ін.]; за ред. О. В. Бабкіної, В. П. Горбатенко. 3-тє вид., перероб., доп. Київ: Академія, 2010. 568 с.

Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія : [підручник для студ. вищ. навч. закл.]. К.: ВПЦ "Київ. ун-т", 2010. 451 с.

Навчальні посібники:

Корнієвський О.А. та ін. Основи громадянського суспільства та політичних знань: навчальний посібник: за заг. ред. В.І. Бортнікова. 2-е вид., випр. та доп. Суми: Університетська книга, 2023. 646 с. (у співавторстві).

Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн...: Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 730 с. [Модуль 2. Держава і право країн епохи громадянського суспільства... Параграф 1. Громадянське суспільство як історичний етап у розвитку людського суспільства. С. 297-299].

Головатий М. Ф. Класи і партії: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. – Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. 144 с.

Гомза І. А. Суспільно-політичні рухи: навч. посібник. Київ: НаУКМА, 2018. 176 с.

Громадянське суспільство в Україні: становлення та розвиток : Навч. посібник / кол. авт.: Михненко А. М., Кравченко С. О., Пантелейчук І. В. [та ін.]. Київ: УкрСІЧ, 2015. 347 с.

Кирилюк Ф. М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби: Навч. посібник. Київ: Центр учбової літ-ри, 2008. 414 с.

Кирилюк Ф. М. Новітня політологія: Навч. Посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. Київ: Центр учбової літ-ри, 2009. 564 с.

Корнієвський О. А. Становлення і розвиток державності та громадянського суспільства в Україні: Навч. посібник. Чернівці: Освітній центр, 2015. 260 с.

Остапенко М. А. Політична культура суспільства: навч. посіб. Київ: МАУП, 2008. 96 с.

Політологія: навч. посіб. / Є. В. Перегуда [та ін.]. Київ: КНУБА, 2012. 236 с.

Шуміло О. М., Кравчук Н. Ю. Роль неурядових організацій у становленні та розвитку правозахисного руху (приклади успішного правозахисного активізму) : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О. Одеса, 2018. 227 с.

Конспекти лекцій:

Громадянське суспільство: теоретико-методологічні засади вивчення: конспект лекцій для студентів спеціальності 052 «Політологія». Уклад. О.А. Корнієвський, В.І. Бортніков. Київ-Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2023. 76 с.

Основи політології (видання друге). Курс лекцій для студ. вищих навч. закладів. Частина II. /ред. Кол.: Кухта Б. Л. (відп. ред.), Поліщук М. В., Романюк А., Старецька Л. І. [та ін.]. Львів: Навч.-дослідн. центр Народного Руху України, 1992. 142 с.

Політологія. Політичні системи в умовах демократизації: тексти лекцій / В. Ф. Панібудьласка, Є. В. Перегуда, Н. І. Рижко [та ін.]. Київ: КНУБА, 2009. – 88 с.

Політологія: лекційний курс і практикум... / За ред. Гончарук Т. В. Тернопіль: Тернопільський нац. екон. ун-т, 2008. 370 с.

Половець В. М., Мисюра О. О. Політологія: Курс лекцій... Чернівці: ПП "Освітньо-профорієнтаційний центр", 2014. 212 с. [Лекція XI. Правова, соціальна держава та громадянське суспільство. С. 94-105].

Рудич Ф. М. Політологія. Курс лекцій. Навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. 3-тє вид., перероб., доп. Київ: Либідь, 2009. 480 с.

Методичні праці:

Громадянське суспільство: Методичні рекомендації для підготовки до практичної, індивідуальної та самостійної роботи для студентів спеціальності 052 «Політологія». Уклад. О.А. Корнієвський. Київ-Тернопіль: КНУБА, Ф-ОП Шпак В.Б., 2021. 28 с.

Брецько Ф. Ф. Основи держави і права України: Модульний курс у таблицях і схемах. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 416 с. / Модуль 2. Громадянське суспільство та правова держава. С. 33-37).

Гев'юк А. М. Громадянське суспільство. Навч.-метод. комплекс. Чернівці: Рута, 2008. 44 с.

Громадянське суспільство: питання та відповіді: практ. посібник. / О. В. Літвінов, Ю. В. Семеніхіна, О. М.

--	--	--

Андрєєв; за заг. ред. О. В. Літвінова. Дніпро: Тмариск; Моноліт, 2019. 54 с.

Держава і громадянське суспільство: партнерські комунікації в глобальному світі : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. В. Бебика; [Ін-т громад. сусп.-ва]. Київ: Леста, 2006. 246 с.

Збірник історій про кращі спільні проекти організацій громадянського суспільства, бізнесу та органів державної влади: [метод. посібник] / Міністерство культури та інформаційної політики України, Секретаріат Кабінету Міністрів України, USAID, ICAP “Єднання”, УНЦПД, ЦЕДЕМ. Київ, 2022. 77 с.

Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. 2016–2020 [метод. посібник]. / ОБСЄ. Координатор проектів в Україні. Київ: Вид-тво ТОВ «Компанія ВАПТЕ», 2016. 280 с.

Іщенко М. П., Іщенко О. М., Титарчук М. О. Практикум з політології: Навч.-метод. Посібник. Черкаси: Черкаський нац. ун-т імені Богдана Хмельницького, 2007. Політологія: навчально-методичний комплекс / Ф. М. Кирилюк. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 324 с.

Конверський А. Є., Лубський В. І., Горбатенко В. П. та [ін.]. Політологія: освітньо-професійний комплекс... Київ: Центр учбової літератури, 2007. 680 с.

Основи громадянського суспільства: Словник: Для студ. вищ. навч. закл. / Н. Г. Джинджардзе, М. А. Ожеван [та ін.]. Київ: Знання України, 2006. 232 с.

Піча В. М., Левківський К. М., Хома Н. М. Політологія: Типові питання та відповіді з лекційного курсу... Львів: “Новий Світ — 2000”, 2006. 176 с.

Політологія у схемах, таблицях, визначеннях... За ред. І. С. Дзюбка, Д. Т. Дзюбка, К. М. Левківського [та ін.]. Київ: Видавництво Європейського університету, 2002. 178 с.

Політологія. Збірник вправ і завдань для самостійної роботи. Глосарій. Методичний посібник до підручника “Політологія” / За ред. А. Колодій. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2003. 280 с.

Політологія. Навчально-методичний комплекс / За редакцією проф. Ф. М. Кирилюка. Київ: Центр навчальної літ-ри, 2005. 704 с.

Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.

Радько П. Г. Політологія : наука про державотворення: навч.-метод. посібник. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2011. 212 с.

Рудакевич О. М. Політологія. Лекції, семінари, самостійна робота... Тернопіль: Видавництво “Астон”, 2010. 304 с.

Наукові статті

Корнієвський О. А. Взаємодія громадських об’єднань з органами влади щодо освітньої підготовки фахівців з відновлення України. *Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”*. Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. Київ, 2023. № 1(57). С. 97-104. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1\(57\).280805](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1(57).280805) ; URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/1-2023>.

Корнієвський О. А., Перегуда Є. В., Гаврилюк Д. Ю. Громадянська освіта як фактор подолання абсентеїзму в Україні. *Політичні дослідження. Political Studies*. 2022, №1 (3). С. 99-120. DOI: 10.53317/2786-4774-2022-1-5 ; ISSN 2786-4782 (online) ; URL: <https://iapiend.gov.ua/wp-content/uploads/2022/07/2786-4774-2022-1-5.pdf>.

Madryha, T., Kornievskyy, O., Pereguda, Y., Bodrova, I., & Svorak, S. Transformation of civil society in the context of political radicalism in eastern Europe: Transformación de la sociedad civil en el contexto del radicalismo político en Europa del Este. *Cuestiones Políticas*. Instituto de Estudios Políticos y Derecho Público «Dr. Humberto J. La Roche» de la Universidad del Zulia, Maracaibo, Venezuela. 2021. Vol. 40, № 74. P. 268-292. DOI: 10.46398/cuestpol.4074.14 ; URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/38901>.

Інформаційні ресурси:

Громадська організація “Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання» (ICAP Єднання). Офіційна веб- сторінка. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ednannia.ua/>

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.iapiend.gov.ua/>

Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.filosof.com.ua/>

Інтернет-портал “ГУРТ” “ [є щоденним інструментом інформування та використання для лідерів громад, менеджерів громадських, благодійних організацій, донорських структур, соціально відповідального бізнесу, представників органів місцевого самоврядування, органів державної влади та журналістів]. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://gurt.org.ua/>

Інтернет-портал “Громадський простір” (ProstirUA) [пропонує унікальну й актуальну інформацію про розвиток громадянського суспільства України]. [Електронний ресурс]. Режим доступу:

Київський національний університет імені Тараса Шевченка. *Наукова бібліотека*

--	--	--

імені М. Максимовича [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3>
Львівський національний університет імені Івана Франка. *Наукова бібліотека* [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.nbuv.gov.ua/>
Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nplu.org/>
Національний університет «Києво-Могилянська Академія». *Наукова бібліотека* [Електронний ресурс]. Режим
доступу: <http://www.library.ukma.edu.ua/>
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, *Наукова бібліотека* [Електронний ресурс].
Режим доступу: http://onu.edu.ua/uk/science/scientific_library
Український незалежний центр політичних досліджень (УНЦПД) [неурядовий позапартійний
аналітичний центр, який розвиває демократичні процедури у полі публічної політики і своєю діяльністю
утверджує в суспільстві ідеї незворотності демократичних перетворень]. Офіційна сторінка. [Електронний
ресурс]. Режим доступу: <http://www.ucipr.org.ua/ua/>
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. *Наукова бібліотека* [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr/>
Фонд “Демократичні ініціативи” ім. Ілька Кучеріва. Офіційна веб-сторінка. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <https://dif.org.ua/>
Центр демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ). Офіційна веб-сторінка. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <https://cedem.org.ua/>
Центр Разумкова (Український центр економічних та політичних досліджень ім.
О. Разумкова [недержавний аналітичний центр]. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<https://razumkov.org.ua/pro-nas/istoriia-tsentru>

17) Система оцінювання навчальних досягнень (розподіл балів):

Поточне оцінювання			Індивідуальне завдання	Іспит	Сума балів
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3			
15	15	15	30	25	100

18) Умови допуску до підсумкового контролю:

1. Студент, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату ФУПП документ, який засвідчує ці причини.
2. Студент, який пропустив лекційне заняття, повинен законспектувати зміст цього заняття та продемонструвати конспект викладачу до складання заліку, іспиту.
3. Студент, який пропустив практичне заняття, повинен законспектувати джерела, які були визначені викладачем як обов'язкові для конспектування, та продемонструвати знання з пропущеної теми викладачу до складання заліку, іспиту.
4. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

19) Політика щодо академічної доброчесності:

1. Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку студента він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.
2. Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій студентів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

20) Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни:

<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=3391>